

KRONIKA NAUKOWA

Miron Wolny

Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

I WARSZAWSKIE SYSSYTIE

W dniu 21 grudnia 2013 roku w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego odbyły się *I Warszawskie Syssytie* – spotkanie naukowe mające charakter rozszerzonego seminarium. Idea cyklicznych spotkań poświęconych starożytnej Sparcie została zainicjowana przez Prof. zw. dr. hab. Ryszarda Kuleszę (z Uniwersytetu Warszawskiego), który otworzył pierwsze seminarium. W uzasadnieniu pomysłu Prof. Kulesza podkreślił, że zorganizowanie tematycznego spotkania wynikało z dużego zainteresowania problematyką spartańską, dyskutowaną w ramach seminariów naukowych i rodzącym się już przeszło dwa lata wstecz pomysłem uwzględnienia powstających tam referatów w szerszej dyskusji z udziałem zaproszonych gości. Po niniejszym wstępie pieczę nad przewodnictwem obradom przejęła prof. zw. dr. hab. Danuta Musiał. W części wstępnej referaty wygłosili prof. Ryszard Kulesza i prof. Sławomir Sprawski (z Uniwersytetu Jagiellońskiego). Prof. Kulesza wygłosił referat zatytułowany *Termopile w światowej i polskiej memoire collective*. Prelegent rozpoczął swoje wystąpienie od skrótowego omówienia relacji Herodota na temat Termopil, zwracając uwagę na nadreprezentatywność materiału perskiego. Profesor podkreślił jednocześnie, że męstwo Leonidasa polegało na tym, że nie bał się on strzał perskich. Siła oddziaływania moralnego przykładu Termopil wyrażała się w częstokroć propagandowym emitowaniu tego wzorca na wydarzenia z historii współczesnej. W tym miejscu prof. Kulesza przedstawił szereg egzemplifikacji, wśród których podkreślił m.in. wydarzenia takie jak chociażby słynne Termopile Francji z 1792 roku, Samosierra (1808), Budziszyn (1813), obrona Atlanty (1864), chińskie Termopile – Cingtao (1914) czy włoskie Tremopile (1916). Prelegent odniósł się również do tak zwanych serbskich Termopil, na temat których krążyła opinia mówiąca, że „serbskich Maratonów i Termopil nie da się zliczyć”. Prof. Kulesza zwrócił uwagę na sprowadzanie nazwy Termopil do roli symbolu, o dość mglistym jednak znaczeniu, co sprzyja postępującej trywializacji. Współczesne media znają zatem nazwy *medycznych Termopil*, *Termopil poselskich*,

Termopil Watykanu czy Termopil żuźlowych, koroną tej trywializacji jest cytat kibiców Lecha Poznań: „Przechodniu idź i powiedz urzędnikom, że posłuszni ich rozkazom tu odpoczywamy”.

Prof. Sprawski wygłosił z kolei referat zatytułowany *Dlaczego Spartanie przegrali bitwę pod Leuktrami? Jeszcze jedna próba rekonstrukcji przebiegu bitwy*. Na początku swojego wystąpienia prelegent podkreślił, że informacje o tej ważnej bitwie nie przeniknęły do masowej kultury, co nie zmienia faktu, że w badaniach naukowych temat ten był częstokroć wnikliwie analizowany, czego przykładem jest chociażby poświęcenie tej bitwie znacznej uwagi w pracy J.F. Lazenby, *The Spartan Army*. Prof. Sprawski w przygotowanej prezentacji oparł się na zdjęciach pola bitwy, które w jego opinii są ważne dla uświadomienia sobie, w jakiej scenerii odbywała się bitwa. Podkreślił jednocześnie, że przed bitwą nie było wiadomo, kto może ją wygrać. Źródła nie dają wyczerpujących informacji odnośnie do sił spartańskich. Podstawą rekonstrukcji jest dzieło Ksenofonta. Autor ten pisze z perspektywy spartańskiej i skupia się w swojej relacji na anatomii klęski. W porównaniu z tym źródłem, znacznie gorzej wypadają Diodor i Plutarch. Pierwszy z nich opiera się na bałamutnych źródłach, drugi zaś koncentruje się na żywocie Pelopidasa. Niewiele wnoszą również Pausaniasz i Elian. Niemniej jednak efektem interpretacji tych przekazów są rozmaite teorie. Przykładowo w nauce dziewnastowiecznej zwracano uwagę na rolę „świętego hufca”, podniesionego przez Plutarcha – widząc w nim element zaskoczenia. Zwracano także uwagę, że sukces falangitów polegał na utrzymywaniu właściwego ustawienia. Z anihilacji skrzydła wynikała bardzo duża liczba ofiar po stronie spartańskiej. Prof. Sprawski zwrócił uwagę na zaciekłość bitwy i rzeczywistą chęć fizycznego unicestwienia Spartan przez Beotów.

Dalsza część obrad została podzielona na trzy części, w ramach których mogli zaprezentować swoje dokonania uczestnicy seminarium prof. Kuleszy oraz zaproszeni goście. W pierwszej części, poświęconej armii spartańskiej, referat na temat *Jazdy spartańskiej* zaprezentował Tomasz Makólski-Świercz (Uniwersytet Wrocławski, University of Liverpool, Uniwersytet Warszawski), który zwrócił uwagę na rolę wyszkolenia jednostek konnicy i różnicowanie zadań operacyjnych. Tomasz Morawiec (Częstochowa) wygłosił referat *Apropozycja i stratopedon armii lacedemońskiej w latach 431–421 p.n.e.*, zaś Ryszard Tokarczuk (Uniwersytet Jagielloński), *Spartanie w syrakuzańskiej gościnie – od pomocy wojskowej do intrygi politycznej*.

W drugiej części spotkania poświęconej społeczeństwu spartańskiemu, referaty wygłosili Maciej Daszuta (Uniwersytet Wrocławski, University of Liverpool, Uniwersytet Warszawski): *Etnograficzny opis Sparty w dziele Herodota*; Maria Myszkowska-Kaszuba (Uniwersytet Wrocławski, University of Liverpool): *Obraz matki spartańskiej w twórczości Plutarcha*; Anna M. Krużyńska (Uniwersytet Warszawski): *Obraz Spartanki u Plutarcha*; Jan Czaplą (Uniwersytet Warszawski): *Geruzja – oligarchiczny element ustroju Sparty w okresie klasycznym*.

W trzeciej części seminarium zaprezentowano tematy dotyczące różnych aspektów (*varia*) dziejów Sparty. Rafał Matuszewski (Uniwersytet w Heidelbergu) wygłosił referat zatytułowany *Ta kapeleia ta Attika phiditia. Karczma w życiu społecznym późnoklasycznych Aten*. Prelegent zwrócił uwagę, że mięso było dla człowieka antyku pokarmem luksusowym. Karczmy przyciągały jedynie motłoch i podejrzaną klientelę. Na jednej linii stawiano oberżystę, właściciela lupanaru i komornika. Bywanie w takim towarzystwie nie było dobrze postrzegane. Karczmy miały reputację podobną do zakładów balwierzy, czyli popularnych miejsc wymiany plotek.

Jerzy Wawrowski (Uniwersytet Warszawski) zaprezentował *Konflikt ateńsko-megarejski w kontekście danych źródłowych o relacjach Solon-Pizystrat*, Karolina Frank (Uniwersytet Warszawski), *Relacje człowiek-bóg w komedii staroattycznej*, zaś Sebastian Rajewicz (Uniwersytet Warszawski), *Psy w życiu codziennym Greków*. Obrady zamknął referat *Sport kobiecy w starożytnej Sparcie – mity i rzeczywistość*, wygłoszony przez Aleksandra Wolickiego (Uniwersytet Warszawski).

Należy podkreślić, że wszystkie wystąpienia cechował zarówno wysoki poziom naukowy, jak też przystępna forma prezentacji. Poza ciekawą i merytoryczną dyskusją wokół każdego z referatów, seminarium spełniło również istotny cel dydaktyczny: licznie zgromadzonym studentom i doktorantom dało asumpt do dyskusji oraz dalszego pogłębiania zainteresowania antykiem. Wypada mieć nadzieję, że ta cenna inicjatywa będzie kontynuowana.

Irena Makarczyk

Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

PROMOCJE WYDZIAŁU HUMANISTYCZNEGO UWM W ROKU AKADEMICKIM 2013/2014

NADANIE TYTUŁU *DOKTORA HONORIS CAUSA*

KSIĄDZ ARCYBISKUP DR EDMUND MICHAŁ PISZCZ

Senat Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie na wniosek Rady Wydziału Humanistycznego uhonorował arcybiskupa seniora dr. Edmunda M. Piszcz najwyższym wyróżnieniem uniwersyteckim za wieloletnią działalność duszpasterską w środowisku kościelnym regionalnym oraz ogólnokrajowym, za działalność naukową, organizacyjną oraz społeczną, za akcje i dzieła charytatywne i ekumeniczne na Warmii i Mazurach, za wybitne zasługi w procesie polsko-niemieckiego pojednania.